

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 16^{ΗΣ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1947

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ παρελθόντος ἔτους κ. *Ἀριστοτέλης Π. Κούξης* παρέδωσε τὴν προεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὸν νέον πρόεδρον κ. *Ἰω. Καλιτσουνάκην*¹.

ΕΚΛΟΓΗ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ

Ὁ κ. *Δημήτριος Κακλαμᾶνος* ἐξελέγη παμψηφεί ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἐν τῇ τάξει τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Ἡ ἐν Λονδίῳ Chemical Society προσεκάλεσε τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ὅπως μετάσχη τῶν ἐορτῶν, ἀπὸ τῆς 15 - 17 Ἰουλίου ἐ. ἐ., ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ κ. *Ἀλέξανδρος Διομήδης* εἰσηγείται διὰ τῶν κατωτέρω περὶ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ἐμμ. Τσουδεροῦ «*Ὁ ἐπισιτισμὸς 1941 - 1944*»:

Παρουσιάζω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὴν πρὸ μικροῦ δημοσιευθεῖσαν συλλογὴν ἐγγράφων τῆς Ἑλληνικῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Κυβερνήσεως κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον, τῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ κ. Ἐμμ. Τσουδεροῦ, ἐγγράφων σχετικῶν πρὸς τὸν ἐπισιτισμὸν τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ 3¹/₂ ἔτη κατεχομένης χώρας μας.

¹ Βλ. Γ'. Λόγοι σελ. 1 κ. ἐξ.

Ἡ πατρίς μας, ὡς γνωστόν, μὲ παραγωγὴν καὶ κατὰ τὰ ἔτη ἀκόμη τῆς εἰρήνης ἀνεπαρκῆ διὰ νὰ συντηρήσῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς εὐρέθῃ αὐτόχρημα εἰς τραγικὴν θέσιν ἅμα τῇ ἐχθρικῇ κατοχῇ. Ἀφ' ἐνὸς ἐντελῶς ἀβοήθητος, εἶδε ραγδαίως νὰ ἐλαττώνωνται ὅσα ἀποθέματα εἶχεν, ἔξ ἄλλου ὑπέστη οὕτω σκληρὰν καὶ ἀδυσώπητον τῶν ἐχθρῶν λεηλασίαν, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα ἀπομένοντα, ἐξηφανίζοντο ἀποροφώμενα ἀπὸ τὸν κατακτητὴν.

Χωρὶς χρονοτριβὴν ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1941, ἀρχίζει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἐνέργεια πρὸς τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν, νὰ ἐπιτραπῇ εἰσαγωγὴ τροφίμων, ἰδίᾳ σιτηρῶν. Ἀμέσως ὅμως προσέκοψεν αὕτη εἰς τοὺς ἀμειλίκτους τοῦ πολέμου νόμους. Εἴμεθα ἐν ἀποκλεισμῷ καὶ κατεχομένη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ χώρα. Ἄρα, ἔλεγαν οἱ σύμμαχοι, κάθε πρὸς ἡμᾶς βοήθεια θὰ ἦτον ἔμμεσος τοῦ ἐχθροῦ βοήθεια.

Ἐὰν ἡ λογικὴ αὕτη ἐφηρομόζετο μὲ ἀκαμψίαν, ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἦτο μοιραίως καταδικασμένος εἰς λιμοκτονίαν. Ἡ γενεὰ μάλιστα τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νεαρῶν ἡλικίας ἀτόμων, στερουμένη τῶν ἀναγκαίων στοιχείων τροφῆς, θὰ ἐμεγάλωνεν – ὅση δὲν θὰ ἀπέθνησκε – φυσιολογικῶς ἡλαττωμένη.

Ἐχρειάσθησαν συνεχεῖς καὶ ἐπίμονοι διαπραγματεύσεις μὲ τὰς συμμάχους Κυβερνήσεις, τῆς Ἀγγλίας, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἡν. Πολιτειῶν. Ἐπρεπεν ὅμως συγχρόνως καὶ πρὸ πάντων νὰ προκληθῇ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ συγκίνησις τῶν διαφόρων ἀνὰ τὸν φιλικὸν κόσμον ὀργανώσεων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ τῶν ἄλλων ἰδρυθεισῶν ἐπικαίρως φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων. Ἐπρεπεν ἐπίσης νὰ κινηθῇ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἐνέργεια, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν κάποιαν περίθαλψιν δι' ἑκατομύρια ὅλα πληθυσμοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ κακὴ μοῖρα τοῦ πολέμου εἶχε ρίψει εἰς τὴν ἀγωνίαν.

Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἐπρωτοστάτησεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, διότι αὕτη, ἐλευθέρως κινουμένη, εἶχε τὰ μέσα τῆς ἀμέσου ἐνεργείας καὶ τῆς προσωπικῆς ἀκόμη ἐπαφῆς μὲ τοὺς δεσπύζοντας συμμαχικοὺς κύκλους, ἀφ' ὧν ἐν πολλοῖς ἐξηρτάτο ἡ τύχη ἡμῶν.

Θὰ ἦτο παράλειψις ὅμως, ἐὰν δὲν ἐμνημονεύομεν καὶ τὰς ἐντεῦθεν γενομένας πρὸςπαθείας, τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Πολυτεχνείου. Παρὰ τὸν κίνδυνον ὅστις ἐπεκρέματο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς παντὸς καὶ πειρωμένου μόνον νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἔξω κόσμον, παρὰ τὴν ἄγρυπνον ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν καχυπόπτου καὶ τυραννικοῦ ἐχθροῦ, ἐν τούτοις ἐπανειλημμένα ἐγένοντο ἐντεῦθεν κρούσεις καὶ ἀλλεπάλληλοι κραυγαὶ ἀπελπισίας ἐξεπέμφθησαν διὰ τῶν αἰθέρων, διὰ νὰ δονήσουν τὰς χορδὰς τῆς φιλανθρωπίας καὶ νὰ κινήσουν ταύτην πρὸς ἔμπροκτον ἐνέργειαν.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Τσουδεροῦ βλέπομεν τὰ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον τριετιαν διαμειφθέντα ἔγγραφα μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῆς Ἀγγλικῆς, τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδά. Περὶ ἐνώπιόν μας ἀγωνιώδες τὸ δράμα τῆς λιμοκτονούσης Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀπεγνωσμένων προσπαθειῶν, νὰ πεισθοῦν οἱ σύμμαχοι νὰ ἐπιτρέψουν πρῶτον τὴν ἀποστολὴν εἰδῶν τινων διατροφῆς, ἔπειτα δὲ τῇ βοήθειᾳ τῆς Σουηδικῆς Κυβερνήσεως νὰ ὀργανώσουν καὶ βελτιώσουν τὸν τακτικὸν ἀνεφοδιασμὸν τοῦ πεινῶντος Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Αἱ ἐπικλήσεις εἰσηκούσθησαν. Πρέπει δὲ νὰ ἐξάρωμεν τὸ θερμὸν ἐνδιαφέρον τοῦ τότε Ἀγγλοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Eden, τὴν ἀνθρωπιστικὴν δὲ κατανόησιν τῆς καταστάσεως ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν Πρόεδρον Ροῦσβελτ.

Ἐχρησιάσθη ὅμως πράγματι ἀγών, διὰ νὰ φθάσουν εἰς ἀποφάσεις οἱ τότε ἡγούμενοι τῶν συμμάχων, ἐν μέσῳ τοῦ δαιδάλου τῶν ἀσχολιῶν των, εἰς χρόνους καθ' οὓς τραγικαὶ ἦσαν αἱ περιπέτειαι τοῦ πολέμου, ἐξόχως δὲ ἐπικίνδυναι αἱ μεταφοραὶ διὰ θαλάσσης. Πρέπει νὰ ἐξαρθοῦν αἱ ἀπαντητικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Προέδρου Ροῦσβελτ πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν Κυβέρνησιν, φανερόνουςαι τὴν μεγάλην καρδίαν καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴν ἀντίληψιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἀνδρός, ὅστις κατανοεῖ τὰ δεινὰ μας καὶ ὑπόσχεται ἄμεσον τὴν βοήθειάν του. Ἀπετέλεσαν αἱ ἐπιστολαὶ αὐταὶ τίτλους διὰ τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔμειναν τότε ἄνευ ἀποτελέσματος.

Εἰς πολλαπλᾶς διπλωματικὰς ἀλλὰ καὶ προσωπικὰς ἐνεργείας τῆς Κυβερνήσεως ὀφείλεται ἢ διὰ τοῦ Δ. Ε. Σ., τοῦ Ἑλβετικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ μὲ τὴν ἐπικουρίαν τῆς Καναδικῆς καὶ Σουηδικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ὀργανώσεως Greek war Relief πραγματοποίησις τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τῆς ἀπὸ θαλάσσης ἀποκεκλεισμένης Ἑλλάδος. Κατ' ἀρχὰς ἔρχονται ἐκ Τουρκίας εἶδη διατροφῆς χάρις εἰς τὴν φιλικὴν παρέμβασιν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἡμισελήνου. Ἐπειτα ὀργανοῦται πληρέστερον ἢ διὰ Σουηδικῶν πλοίων μεταφορὰ δημητριακῶν καὶ ἄλλων προϊόντων ἀπαραιτήτων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ μεθοδικὴ διανομὴ τούτων διὰ τοπικῆς ὀργανώσεως μὲ ἐπὶ κεφαλῆς Σουηδικὰς καὶ Ἑλβετικὰς προσωπικότητας, αἵτινες μὲ ἀληθῆ ἀφοσίωσιν καὶ αἴσθημα ἀλληλεγγύης προσέφερον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας.

Οὕτω κατωρθώθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ μειοῦνται τὰ τραγικὰ τοῦ ὑποσιτισμοῦ φαινόμενα, οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ τρέφονται μὲ λαχανίδες καὶ εἰς τὰ παιδιὰ νὰ δίδονται αἱ ἀναγκαῖαι ποσότητες θερμίδων μὲ τὴν ἀποστολὴν γάλακτος καὶ γαλακτοῦχων τροφῶν.

Ἀρκεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τις τὴν πυκνὴν ἀλληλογραφίαν, τὰ ὑπομνήματα, τὰς

στατιστικός, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν ὤμην εὐγλωττίαν τῶν ἀριθμῶν ζωγραφίζουσι τὴν τραγικότητα τῆς καταστάσεως, διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις ποία ἀκούραστος προσπάθεια ἐχρειάσθη ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Μὲ συνεχῆ διεκτραγώδησιν τῆς καταστάσεως ἐνώπιον τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης καὶ τῶν ἐπισήμων ταύτης ἐκπροσώπων, ἐπέτυχεν, ὅπως ἡ ἀπλῆ θεωρητικὴ συγκίνησις διὰ τὰ δεινοπαθήματα λαοῦ προκινδυνεύσαντος τῆς ἐλευθερίας, μεταβληθῆ εἰς ἀποτελεσματικὴν ἐνέργειαν καὶ ἀπτήν ἐπικουρίαν.

Διὰ τὴν φθάσῃ ὅμως ἡ ἐπικουρία αὕτη μέχρι τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν κατανεμηθῆ εἰς τὴν χώραν ὅλην, ἐχρειάσθη μόχθος πολὺς καὶ ὄργανωτικὴ ἐργασία δύσκολος καὶ λεπτομερειακὴ φροντίς προσκόπτουσα εἰς ἀδιάκοπα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε συνεχῶς νὰ παραμερίζωνται, χωρὶς δυστυχῶς ποτὲ νὰ σταματοῦν. Ἐν τῷ συνόλῳ χάρις εἰς αὐτὰ ἔζησεν ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὰ δίσεκτα καὶ καταραμένα ἔτη τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς καὶ πρέπει νὰ καταλογισθῆ εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῶν διαχειριζομένων τότε τὰς τύχας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Θὰ ἠὐχόμεν ὅπως ὅλη ἡ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς διαμειφθεῖσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀλληλογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μὲ τὰς ξένας Κυβερνήσεις, γίνῃ εὐρύτερον γνωστή. Θὰ ἠθέλα ὅμως ἐπίσης καὶ τὰ ὑπομνήματα τῶν εἰς τὴν δούλην τότε Ἑλλάδα ὀργανώσεων, τὰ τηλεγραφήματα καὶ τὰ ἔγγραφα τῶν ἐν τῇ χώρᾳ παραμεινάντων πολιτικῶν, τὰ ἀληθῶς παλλόμενα ἀπὸ συγκίνησιν ἔγγραφα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, συλλεχθῶν ἐπιμελῶς καὶ δημοσιευθῶν ὅλα μαζὶ ἐπισήμως ὡς Λευκὴ Βίβλος.

Θὰ εἴχομεν οὕτω ζωγραφισμένην μὲ τὴν ἀναγκαστικῶς ψυχρὰν γλῶσσαν τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, μίαν πλευράν, ἀπὸ τὴν σκληροτέραν καὶ καταστρεπτικωτέραν περίοδον, τῆς γεμάτης ἀπὸ δραματικῆς δοκιμασίας μακροαἰῶνος ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ μεταγενέστεροι θὰ εὕρισκον ἐκεῖ μίαν ὄψιν τῆς τραγωδίας ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπέρασεν ἡ σύγχρονος ἡμῶν γενεά.

Ὁ κ. *Ἐλαμ. Θωμόπουλος* παρουσιάζει τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Κεφαληνοῦ ἐκδοθὲν διήγημα τοῦ Ζαχαρίου Παπαντωνίου «*Τὸ παγόνι*» καὶ λέγει τὰ ἑξῆς:

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω πρὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου Ζαχαρίου Παπαντωνίου, εἰκονογραφημένον ἀπὸ τὸν καθηγητὴν τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν τεχνῶν κ. Ἰωάννην Κεφαληνόν, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Τὸ παγόνι*.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν πραγματοποιήσιν ἐνὸς παλαιοῦ πόθου τῶν δύο προειρημένων συνεργατῶν, ὅπως προσφέρουν εἰς τοὺς μικροὺς ἑλληνοπαῖδας

ἐν ὑποδειγματικὸν ἔργον κατὰ τὸ κείμενον καὶ τὴν εἰκονογράφειαν. Τὸ βραχὺ κείμενον, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν γραφίδα τοῦ Παπαντωνίου, παρουσιάζει τὴν ἱστορίαν ἑνὸς παγωνιοῦ, τὸ ὁποῖον περιφρονεῖ τὰ ἄλλα ζῶα, ὡς μὴ δυνάμενα νὰ συναγωνισθοῦν μαζί του κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐμφάνισεως. Τὰ ἄσημα ζῶα ἀποσύρονται τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου ἕως ὅτου τὸ παγῶνι μένει ὀλομόναχον καὶ τιμωρημένον, οὕτως εἶπεῖν, διὰ τὴν ἀλαζονείαν του.

Ἡ ἀπλή αὐτὴ ἱστορία μὲ τὸ ἠθοπλαστικὸν ἐπιμύθιον δίδει τὴν ἀφορμὴν εἰς τὸν εἰκονογράφον νὰ κάμῃ νὰ παρελάσουν εἰς εἴκοσι τρεῖς συνθέσεις τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ κατοικίδια καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ. Τὰ βραχέα σχόλια τοῦ Παπαντωνίου ἀποτελοῦν τὸ πρόσχημα, ὅπως ἐκδηλωθῇ εἰς ἀληθῶς τελειωμένος καλλιτέχνης εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς ξυλογραφίας. Ἐκαστος πίναξ τοῦ βιβλίου ἀπήτησε διὰ νὰ ἐκτυπωθῇ τρεῖς ξυλογραφικὰς πλάκας, αἱ ὁποῖαι συνδυαζόμεναι δίδουν θαυμασίαν ἀναπαράστασιν τῶν ποικίλων θεμάτων. Τὴν ἐκτύπωσιν αὐτὴν ἐξετέλεσεν ὁ ἴδιος βοηθούμενος ἀπὸ δύο μαθητὰς του. Ὁ καλλιτέχνης ἐφιλοδόησε νὰ ἀπεικονίσῃ τὰ διάφορα ζῶα τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ των χώρου. Οὕτως ἡ ἐργασία του προσλαμβάνει ἐνίοτε τὸν χαρακτήρα τοπιογραφίας. Ἡ ἱκανότης τοῦ καλλιτέχνου εἶναι καὶ ἐδῶ μεγάλη.

Ὁ ἑλληνόπαις ὁ ὁποῖος καλεῖται νὰ ἐντυφώσῃ εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς θὰ γνωρίσῃ πολλὰ ἀπὸ τὰ ζῶα τοῦ τόπου του, θὰ αἰσθανθῇ φιλίαν πρὸς αὐτὰ λόγῳ τῶν ἐπιτυχῶν σχολίων τοῦ ἀειμνήστου Παπαντωνίου, συγχρόνως δὲ θὰ ἀτενίσῃ πολλὰς ὄψεις τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ θὰ ἀπολαύσῃ ἐν καλλιτεχνικὸν ἔργον. Πιστεύω ἀνενδοιάστως ὅτι εἰς τὸ σύνολον ἡ ἐργασία εἶναι ἐκτάκτως ἐπιτυχῆς καὶ ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τοὺς ποιήσαντας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

Ἄρ. Κούζη: Τὰ ἀνέκδοτα ἱατρικὰ χειρόγραφα τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ (σειρὰ Γ')*.

* Θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 27 Φεβρ. 1947.